

przez jego matkę. Major nie pamiętał ani słów ani melodii, ale ostatniej nocy przyśniła mu się ta pieśń. Odśpiewuje ją przed zgromadzonymi. Zwierzęta natychmiast zapamiętują słowa i melodię i po chwili wszyscy chóralnie śpiewają i to pięć razy z rzędu.

Pana Jonesa budzi hałas. Właściciel folwarku wyskakuje z łóżka i oddaje strzał z dwururki, myśląc, że to lis zakradł się do kurnika. Zwierzęta się rozchodzą.

ROZDZIAŁ II

ŚMIERĆ MAJORA

Trzeciej nocy po zebraniu w wielkiej stodole stary Major umiera podczas snu. Zostaje pochowany u wejścia do sadu. Jest początek marca. Przez trzy kolejne miesiące zwierzęta konspirują, przygotowując rebelię, choć nie wiedzą, kiedy ona wybuchnie i czy będzie to jeszcze za ich życia. **Wszelki-**

NASTĘPCY MAJORA

mi sprawami organizacyjnymi, jako najinteligentniejsze, zajmują się świnię. Na ich czele stoją Snowball i Napoleon – dwa młode samce. W stadzie świń wyróżnia się jeszcze Squealer, o którym mówi się, że czarne potrafi uczynić białym. Snowball, Napoleon i Squealer opracowują nauki Majora

ANIMALIZM

w spójny system, któremu nadają nazwę animalizm. Kilka

razy w tygodniu organizują potajemne spotkania zwierząt w stodole i tłumaczą zasady animalizmu, co nie jest proste. Niektóre zwierzęta mają bowiem wątpliwości. Uważają, że należy być lojalnym wobec pana Jonesa. Ponadto oswojony kruk Mojżesz, ulubieniec pana Jonesa, opowiada zwierzętom o Raju Zwierząt – tajemniczej krainie, do której trafiają zwierzęta po śmierci i gdzie czeka ich ogromne szczęście. Świnie jednak nie ustają w propagowaniu ideologii: przekonują współbraci, że Raj Zwierząt nie istnieje i usiłują rozwiać wszystkie wątpliwości. Najwierniejszymi ich słuchaczami okazuje się para koni pociągowych: Boxer i Clover.

Jest czerwiec, sobota, wigilia świętego Jana. Pan Jones jedzie do miasta (Willingdon). Parobcy wczesnym rankiem, zaraz po wydojeniu krów, wychodzą polować na dzikie króliki, zapominając o nakarmieniu zwierząt. Pan Jones wraca pijany i zasypia w saloniku. On również nie daje karmy zwierzętom. Nadchodzi wieczór. Zwierzęta są głodne. Wreszcie jedna z krów wylačuje rogami wrota spichlerza. Wszystkie zwierzęta podchodzą do pojemników z paszą. Nagle budzi się pan Jones. Po chwili przybiega z czterema parobkami. Zaczynają bić zwierzęta batami.

Zwierzęta nie wytrzymują i rzucają się na ludzi. Jones i parobcy początkowo próbują się bronić, ale widząc wście-

**BUNT
ZWIERZĄT**

kłość zwierząt, zaczynają uciekać w kierunku szosy. Zwierzęta rzucają się do pościgu. Przez okno sypialni wygląda pani Jones. Zauważywszy, co się dzieje, pospiesznie pakuje nieco rzeczy do torby i wymyka się bocznym wejściem. Za nią odlatuje kruk Mojżesz. **Zwierzęta zatrząskują za ludźmi**

PRZEJĘCIE FOLWAR- KU PRZEZ ZWIERZĘTA

folwarczną bramę. Teraz Folwark Dworski należy do nich. Udają się do budynków gospodarskich, by zniszczyć wszystkie ślady człowieka. Wyrzucają do studni wędzidła, kółka do nozdrzy, psie łańcuchy, noże do kastracji wieprzy i baranów; palą lejce, postronki, końskie okulary i worki na obrok oraz wstażki wplatane koniom w grzywy i ogony. Boxer dorzuca do ognia słomkowy kapelusz, który zakładano mu dla ochrony przed muchami. Po zniszczeniu tych rzeczy Napoleon prowadzi zwierzęta do spichlerza, gdzie dostają podwójne racje pokarmu, a następnie **wszyscy siedem razy odśpiewują hymn Zwierzęta Anglii**, po czym zasypiają.

O świcie zwierzęta wybiegają na pastwisko i przypominając sobie swój wczorajszy chwalebny czyn, wpadają w szaloną radość. Obchodzą całe gospodarstwo, nie mogąc uwierzyć, że teraz wszystko należy do nich. Wchodzą także do domu. Na palcach przemierzają pokoje i podziwiają luksusy, w jakich żył człowiek. Mollie – ładna, głupawa klacz –

przymierza przed lustrem w sypialni wstążki pani Jones. Zwierzęta, zauważając to, karcą ją. **Żadne zwierzę bowiem nie może żyć jak człowiek ani używać rzeczy należących do człowieka.** W końcu wszyscy opuszczają dom. Jednogłośnie postanawiają zamienić dom w muzeum.

Po śniadaniu Snowball i Napoleon oznajmiają, że trzeba rozpocząć sianokosy. Przedtem jednak jest do zrobienia jeszcze jedna ważna rzecz. Świnie, które w ciągu trzech ostatnich miesięcy nauczyły się czytać i pisać ze starego podręcznika ortografii znalezionej na śmietniku, **zamalowują widniejącą dotychczas na bramie nazwę Folwark Dworski i wpisują na jej miejsce nazwę Folwark Zwierzęcy.** Ogłaszają również, że dzięki wnikliwym studiom udało im się ująć **zasady Animalizmu w Siedmiu Przykazaniach:**

**SIEDEM
PRZYKAZAŃ**

1. *Wszystko, co chodzi na dwóch nogach, jest wrogiem.*
2. *Wszystko, co chodzi na czterech nogach lub ma skrzydła, jest przyjacielem.*
3. *Żadne zwierzę nie będzie nosić ubrania.*
4. *Żadne zwierzę nie będzie spać w łóżku.*
5. *Żadne zwierzę nie będzie pić alkoholu.*
6. *Żadne zwierzę nie zabije innego.*
7. *Wszystkie zwierzęta są równe.*

Przykazania zostają wypisane na ścianie jako

Bohaterowie

Major

To medalowy knur rasy angielska średnia biała. Ma dwanaście lat i mimo że ostatnimi czasy roztył się, nadal wygląda dostojnie. Jego ryj ma mądry i dobrotliwy wyraz, chociaż nigdy nie wycięto mu kłów.

Stary Major pamięta odległe czasy, kiedy zwierzęta myślały o uwolnieniu się spod władzy człowieka. Wśród mieszkańców folwarku cieszy się **ogromnym autorytetem i poważaniem**. Gdy więc rozchodzi się wieść o tym, że Major chce opowiedzieć zwierzętom swój dziwny **sen**, żadne z nich nie waha się poświęcić na to godziny snu. Major kreśli przed zwierzętami obraz ich nędznego losu, pełnego upokorzeń i zniewolenia, którego sprawcą jest człowiek-tyran. Nawołuje współtowarzyszy, by dniem i nocą myśleli o tym, jak **obalić rodzaj ludzki**. Radzi, by zrobić to przez **Powstanie**. Podaje kilka zasad, według których powinny żyć zwierzęta (później zasady te zostaną ujęte w Siedem Przykazań) i uczy je słów oraz melodii pieśni *Zwierzęta Anglii*. Major ma tak duży posłuch u mieszkańców folwarku, iż nie ulega wątpliwości, że jego słowa zostaną wcielone w czyn. Trzeciej nocy po swym wystąpieniu Major umiera w czasie snu. Zostaje pochowany u wejścia do sadu.

charakteryzowani są jako okrutnicy wykorzystujący zwierzęta. Nastawieni na jak największy zysk, zmuszają zwierzęta do pracy ponad siły, używając do tego często bata. Nie dbają, by zwierzęta otrzymywały odpowiednią ilość pożywienia. Ludzie są chciwi i przebiegli (Frederick oszukuje Napoleona, płacąc za drewno fałszywymi banknotami).

Gatunek

Folwark zwierzęcy bywa klasyfikowany jako powiastka filozoficzna albo parabola. Obydwa te gatunki literackie są uzasadnione w odniesieniu do omawianego utworu.

Powiastka filozoficzna to gatunek z pogranicza epiki narracyjnej i eseju filozoficznego. Ukształtował się w okresie oświecenia. Schematyczna i epizodyczna fabuła ma tu stanowić egzemplifikację wyłożonych twierdzeń, najczęściej z zakresu filozofii społecznej i filozofii moralności.

Parabola (zwana także przypowieścią) to gatunek dydaktyczny, którego źródło stanowi Biblia i pisma religijne Dalekiego Wschodu. Jest to utwór narracyjny o charakterze parenetycznym (napominającym, moralizującym), w którym treści moralne komunikowane są poprzez alegoryczne przykłady, czyli takie, które obok wyrażonego wprost sensu

się, że świnie dość specyficznie pojmują wolność i równość, a mianowicie jako przywileje tylko dla wybranych, czyli dla świń. W ten sposób świnie zajmują miejsce człowieka.

Zagadnienia

Obraz totalitaryzmu i rewolucji w *Folwarku zwierzęcym*

Rewolucja w utworze George'a Orwella miała być dla zwierząt przepustką do lepszego życia, miała zapewnić im dobrobyt, którego nie zaznawały pod panowaniem człowieka. Autorem pomysłu o przeprowadzeniu rewolucji był stary knur Major, który na kilka dni przed śmiercią opowiedział o tych planach wszystkim zwierzętom:

Musimy dniem i nocą zapamiętale pracować nad obaleniem rodzaju ludzkiego! Oto moja rada, towarzysze: powstanie! Nie wiem, kiedy wybuchnie, może za tydzień, może za sto lat, jestem jednak pewien [...], że prędzej czy później sprawiedliwości stanie się zadość. [...] Niech wśród nas, zwierząt, zapanuje pełna jedność, pełne braterstwo, solidarność w walce. Wszyscy ludzie to nasi wrogowie. Wszystkie zwierzęta są braćmi.

Major wierzył w ideały, o których mówił: równość i braterstwo wszystkich zwierząt. Być może gdy-

Zwierzęta ciężko pracują nadzorowane przez wyposażone w baty świnie. Niewiele jedzą, bardzo mało odpoczywają. Nie ma mowy o żadnych emeryturach dla starych mieszkańców folwarku, niezdolnych już do pracy. Świnie zaś i ludzie to już właściwie jedno, nie można ich od siebie odróżnić.

Folwark zwierzęcy jest gorzką refleksją na temat predyspozycji człowieka do dążenia do władzy i uciskania swoich współpracowników. Wydaje się, że niezależnie od tego, kto przejąłby władzę, koniec byłby taki sam. Po pierwsze – dlatego że masy nie były przygotowane na rewolucję i budowę nowego państwa, brakowało im jakiegokolwiek politycznej świadomości, a po drugie – dlatego że władza zmienia tych, którzy wchodzi w jej posiadanie.

***Folwark zwierzęcy* jako powieść-parabola**

Parabola (inaczej: przypowieść) to gatunek wywodzący się z Biblii i literatur religijnych Dalekiego Wschodu. Jest to utwór narracyjny o charakterze dydaktycznym, moralizatorskim. Treści moralne komunikuje się w nim poprzez alegoryczne przykłady, czyli takie, które obok sensu dosłownego mają sens ukryty, przenośny i to on jest tym właściwym, najważniejszym. Charakterystyczna dla tego gatunku jest także schematyczność fabuły i postaci, będących jedynie ilustracją ogólnych tez dotyczących kondycji ludzkiej.

- b) Benjamin
 - c) Squealer
 - d) Mojżesz
9. Boxer skończył życie:
- a) umierając w rzeźni
 - b) w otoczeniu przyjaciół
 - c) zastrzelony przez pana Jonesa
 - d) przygnieciony przez wiatrak
10. Najstarsze zwierzęta w folwarku to:
- a) Clover, Benjamin, Boxer
 - b) Mollie, Napoleon, Boxer
 - c) Clover, Mojżesz, Mollie
 - d) Napoleon, Snowball, Squealer

Krzyżówki

Krzyżówka nr 1

1. Napadł na Folwark Zwierzęcy.
2. Po Bitwie pod Oborą uhonorowany Orderem Bohatera Zwierzęcego Pierwszej Klasy.
3. Zamieszkały w domu pana Jonesa.
4. Właściciel Folwarku Dworskiego.
5. Uciekła z Folwarku zwierzęcego do ludzi.
6. Ułożył hymn pochwalny na cześć Napoleona.
7. Przyjaciółka Boxera.

Alegoria	pojedynczy motyw lub rozwinięty zespół motywów (sceneria, postacie, wydarzenia) w utworze literackim lub dziele plastycznym, mający poza znaczeniem dosłownym i bezpośrednio przedstawionym jeszcze inne, ukryte i domyślne, zwane alegorycznym.
Aluzja	wzmianka mająca wywołać skojarzenie z czymś, o czym się nie chce lub o czym nie można powiedzieć wprost.
Animalizm	ogół cech właściwych zwierzętom; w <i>Folwarku zwierzęcym</i> – nauki knura Majora ujęte w formę Siedmiu Przykazań (zob. s. 10, 13, 17).
Antyutopia	wizja społeczeństwa zmierzającego do katastrofy i samounicestwienia; też: utwór fabularny przedstawiający taką wizję.
Demagogia	sposób pozyskiwania zwolenników polegający na odwoływaniu się do ich emocji,